

ARRAIN KONTSERBAK

Sarri izan da kontserbako arraiñaren merkatua etorkizun illunekoa.

Banaketan ondo, batzutan polito eta sarri tatarrez.

Lengo gizaldiaren azkenetan, arraiña arrantzatuarren, bideak falta urteera on eta egokia emoteko. Eta ori lengo txalopak, nai eta txalopa andiak deitu, arrain asko ekarteko egokitazunik ez eukela.

"Besugos y arenques vinieron de Bermeo" esaten eban Hita'ko Artxiprestek bere liburu baten.

Bermeo'k suertea euki eban lenengo egin ziran errepideekin. Baiña Lekeitio, Ea, Elantxobe, Ondarroa... emen geratzen ziran urteera egoki barik.

Mutrikun 1862 urtean asi ziran arraiña Madrid'era bialtzen. Egun batean joan eta bestean etorri, Urkiola'rako osteraren antzera eginen eben orduko zaldiburdiak. Bakoitzean 100 arrua eroaten zituen, au da, milla ta berreun kilo inguru. Eta Mutriku'n lez Ondarroa'n eta beste portuetan, arabarrak, naparrak eta errioxarrak asi ziran arrain tratuan. Ardaua ekarri ta arraiña eroan, geienetan Arrantzale Kofradiak euketzan pailaetan brixiduta. Mandazaiñak, arrieroak izan ziran.

Orrelaxe asi ziran lenengo eskabetxe egilleak edo gertutzailleak.

Gero ojalata agertu zanean, bide barriak ikusi ziran arrain gertute, egitura, garraio, irauntasun eta ziurtasunerako.

Arrain gazitua egiten italiarrak izan ziran aitzindari. Urtenbide on bat billatu nai izan eutsen emengo arraiñari, berez emengo antxoa (bokartea) beste uretakoen alboan obeago dalako. Orrela zalako, Sizilia'tik etorri ziran lenengoak, emendik Alemanira bialtzen zituen antxoa gazitu upelak, larogei kilo inguru arrain artzen eben "siziliar" deiturako upeletan. Eta andik Italia'ra, an iñok igarri ez egian arrain on ori nun arratzatu eta gertuten zan. Italiarrak izan ziran emen antxoa filete-egitura, au da, antxoa gazitua garbitu, zabaldu, filetetan ebagi eta oliotan ipini eta saltzen asi ziranak.

Amalauko europear gerratean, egon zan alako biztuera bat merkatuan eta gertutzaille ausarti asko sortu ziran, baiña bertan bera joan zan berotasuna eta laster moztu ziran orduko ondasunak.

Gero, gure azken gerrate ondorengo biztualdia, barriro europar gerratea bitarteko zala. Eta andik laster, barriro berakada. Gertutzaille asko bankoentzako lanean ibili zirala esan bear. Ondasun argalak eta arraiñaren salneurriaren igokera eta era barriko arrantzuen gorakadari ezin jarraitu.

Urte batzuk orrela ta bat batez antxoaren beraldia, arrantzuetan. 1964 urtean irurogei milla tonelada antxoa arratzatu ziran Kantaurin. Orain urte bi zortzi milla tonelada bakarrik. Igaz zerbait geitxuago, ama-zortzi inguru.

Eta danok dakigu urte urriak ez dirala urrezkoak izaten.

Beste aldetik, len egaluzea emen eta denboraldi laburrean arrantzaten zana, esateko lau-bost illabetako arrantzua zana, txalopak anditu, egokitu eta artarako gertutzean eta Canarias eta Afrika aldetiko arrantzutara joan eta ango arraiña ekartean, fabrikante askorentzat jarraitu eziñezko gertatu zen eta merkatuak be murriztu egin ziran.

Konserbagille askok euren bezero ziurrak euketzan atunkientzat, denporaldian urte guztirako erosten ekienak, ba ekielako ala egin ezik, arrain barik geratu eikezala. Gero... egiteko aukera urte guztirako zabaldu zanean, lengo milla edo geiago kutxa erosten ekiezan bezeroak, euren erosketak banakatzen asi ziran, ba ekielako len egiten ez zan lez, orain urte guttian gertuteko aukera egongo zala eta orrek, askoren almenari, potto eragin.

Gaur emengo atunkien merkatua, ostal-etxe eta barretan dago. Sektore ori da euneko irurogei ta bost (% 65) erosten dauana, Supermerkatuak datoz gero, euneko amazpi inguru erosten (% 17). Gero eliketako dendak, Oneik euneko amabost inguru euregatatzen dabe (% 15) eta azkenez hipermerkatuak euneko bostagaz (% 5).

Bear ba'da Estatuko zeaztasun oneik zerbaít aldatu egingo dira euskal lantegientzat, supermerkatu eta hipermerkatuetan errezago sartzen diralako kanpokoak, euskaldunak batetik ontasuna obeto zaintzen alegintzen diralako eta kostuak be andiago daukezalako.

Orain Arantzelen polítika batetik, Merkatuen erabidea bestetik eta orioen erabillerak, buruauste ugari ekarri dautsez kontserba-gertatutzalteei.

Aurrera joko zalakoan, europar merkatu asko zabalduko ziralakoan, Merkatu komunak atzerakada ekarri dautse. Kontuan auki Portugal'ek, españar estatuko leiakide alegintsu danak euneko amarreko (% 10) arantzela lortu ebala bertako kontserbaentzat eta España'k euneko ogeitabost (% 25).

Orrezgain Portugal'ek bost milla tonelada sardiña eta milla tonelada atunkirentzat zama bako bialtzeak lortu zítun.

Alegiñak egiñarren gauza gitxi lortu izan da merkatu onetan. 1989'ko Uztailatik aurrera España'ko kontserbentzako arantzela kentzea lortu zanean... merkagaí guztientzako zalakoan, sardiña eta atun kontserbak oraindik be lotuta geratu ziran. Aín zuzen be emengo gertupidetako euneko irurogei ta írúa (% 63) lotuta geratu. Orrela 1984 urtean CEE'ra 693 tonelada kontserba bialtzen ba ziran be, kopuru ori urtetik urte beratzen joan da eta 1988 urtean 160 tonelada bakarrik bialdu ziran. Eta orde z Marruekos eta Portugal' dik len baíño ugariago saldu da, emengoen kaltean, areik arantzeletan daukezan aukera geiagoei esker.

Gauzak orrela, ez da arrígarri gure itxasertzean gero ta arrain lantegi gítxiago ikustea.

Gaur, Gipuzkoa'n, esate baterako, amabí etxek bakarrik jarraitzen dabe arrain-kontserba eta gazítu lanetan. Deba'n (Itziar'en) bat, Donostia'n bat Getaria'n lau, Mutriku'n iru eta Orío'n iru.

Bizkaia'n Lekeitio lako arrain-kaí jator baten, iñor ez da gelditzen bertakorik. Bermeo'n bederatzik irauten dabe, Berriatu'n bik, Ondarroa'n zazpi eta Gernika, Gizaburuaga eta Markiña'n bakoitzean bat.

Diru kontuan jakiña da Garavilla, S. A. etxean 5 25'en Bankoak sartuta dagozala. Ba díra etxe bi alemaniar kapitala daukenak eta batek italiarra.

Egunotan agertu da Gípuzkoa'ko lantegirik nau-sienean, bost Arrantzale Kofradia jaubetu bear izan dirala bertako kapitalaren osotasunagaz. Zabaldua da Bermeo'n lantegi bi alkartu egiten dirala eta ango Landabaso'n barrí bat sortzeko.

Españar estatuan 173 arrain kontserba lantegi dagoz danetara eta 130 naiko dirala esaten da. Orrek be zerbait erakusten dau.

Beraz... datozan urteak, Merkatu komunean bear lez sartu ta gelditu arte... urte larriak izango diran itxurak dagoz arrain egitura onetan.

Eta nun merkatu barria? Rusia'n?

Geroagoko argitasunen zain egon bear.

AUGUSTIN ZUBIKARAI

